

EĞRETİ OLMAYAN İSTİHDAMIN GÖRÜNÜMÜ: 2025 YILINDAKİ GELİŞMELER

Güneş Derya NARMAN

Misafir Araştırmacı

Giriş

SPM, 2014'ten bu yana her ay düzenli olarak yayınladığı “Sanayide Gelişmeler ve İstihdam Eğilimleri” bülteninin pandemi sürecinde yayınlanan sayılarında geleneksel işsizlik oranlarının işgücü piyasalarında COVID-19 sonrasında gözlenen “gerçek” tabloyu yansıtmaktan uzak kaldığını çeşitli vesilelerle vurgulamıştı.¹

Bu gelişme ışığında işgücü piyasalarında pandemi sürecinde gözlenmeye başlayan gelişmeleri daha yakından izlemek üzere “Eğreti Olmayan İstihdam Oranı” (EOİO) başlıklı göstergeyi geliştiren Merkezimiz, bu oranı Eylül 2020’den itibaren düzenli olarak hesaplamaya ve aylık olarak duyurmaya başlamıştı. Ancak TÜİK, 15 Şubat 2022 tarihinde veri takvimini değiştireceğini ve tarım dışı işsizlik oranı, kayıtdışı istihdam oranı gibi verileri 10 Mart 2022 tarihinden itibaren çeyreklik olarak açıklayacağını duyurunca TÜİK verileriyle hesapladığımız EOİO göstergesi de aylık olarak hesaplanır olmaktan çıkmıştı. Dolayısıyla, pandemi dönemi ve sonrasında gözlenen istatistiksel ve ekonomik sorunların ortaya çıkardığı ihtiyaçlara binaen geliştirip aylık olarak açıkladığımız EOİO’yu, TÜİK’in veri içerik ve takvimine paralel izleyeceğimizi önceki bültenlerimizde duyurmuştuk.²

O tarihten sonra çeyreklik olarak yayınladığımız *Eğreti Olmayan İstihdamın Görünümü Bülteni*’nin 2024 yılı son çeyreğinden itibaren (SPM’nin kendi kısıtları dolayısıyla) sekteye uğrayan yayın sürecini 2025’e ilişkin yıllık değerlendirmemizi kapsayan bu not ile yeniden başlatıyoruz. Bülten’in, bundan sonraki sayılarında da Eğreti Olmayan İstihdamın Görünümünü ve EOİO’yu TÜİK’in takvimine paralel olarak çeyreklik dönemlerde yayınlamaya devam edeceğiz.

¹ http://spm.etu.edu.tr/tr/publish/2021_05_05-Sanayide_Geli%C5%9Fmeler.pdf

² http://spm.etu.edu.tr/tr/publish/2022_05_16-Sanayide_Gelişmeler.pdf

Kavramsal Çerçeve ve Arka Plan

Pandeminin işgücü piyasaları üzerinde yarattığı benzeri görülmemiş etkiler istihdam dinamiklerinde çeşitli anomalilerin ortaya çıkmasına yol açtı. Bu anomalilere bağlı olarak, Türkiye (ve kimi başka ülkelerde) geleneksel tanımlara dayalı olarak hesaplanan resmi işsizlik ve istihdam oranları işgücü piyasalarındaki tabloyu sağlıklı olarak yansıtamaz hale geldi. Bu gelişmeler sonucunda SPM, aylık olarak yayınladığı Ekonomik Zorluk Analizi (EZA) bültenlerindeki EZA indeksi hesaplamalarında kullandığı geniş tanımlı işsizlik/eksik istihdam göstergelerine ek olarak mevcut literatürde sınırlı bir kullanıma sahip olan “eğreti istihdam” kavramından mülhem Eğreti Olmayan İstihdam Oranı (EOİO) isimli yeni göstergesini tanımlayarak, Eylül 2020 tarihinde yayınlanan bültenden itibaren bu kavrama dayalı hesaplamalarını da kamuoyuyla paylaşmaya başladı. SPM pandemi sonrasındaki süreçte de giderek daha görünür hale gelen eğreti ve düşük kaliteli istihdamı, Türkiye ekonomisinin önemli yapısal problemlerinden biri olarak ele almayı ve EOİO hesaplamaları yoluyla izlemeyi sürdürecektir.

Tarım dışı işlerde, sosyal güvenlik kapsamında ve tam zamanlı çalışan, bir başka deyişle nispeten daha kaliteli işlerde istihdam edilen kişilere atfen kullandığımız eğreti olmayan istihdam kavramını³ oransal olarak ifade etmemizi sağlayan EOİO göstergemizi “eğreti olmayan istihdam” da olan kişi sayısını kurumsal olmayan çalışma çağındaki (15 yaş üstü) nüfusa oranlayarak hesaplıyoruz.⁴

2025 Yılında İstihdam Oranı ve EOİO’nun Seyri

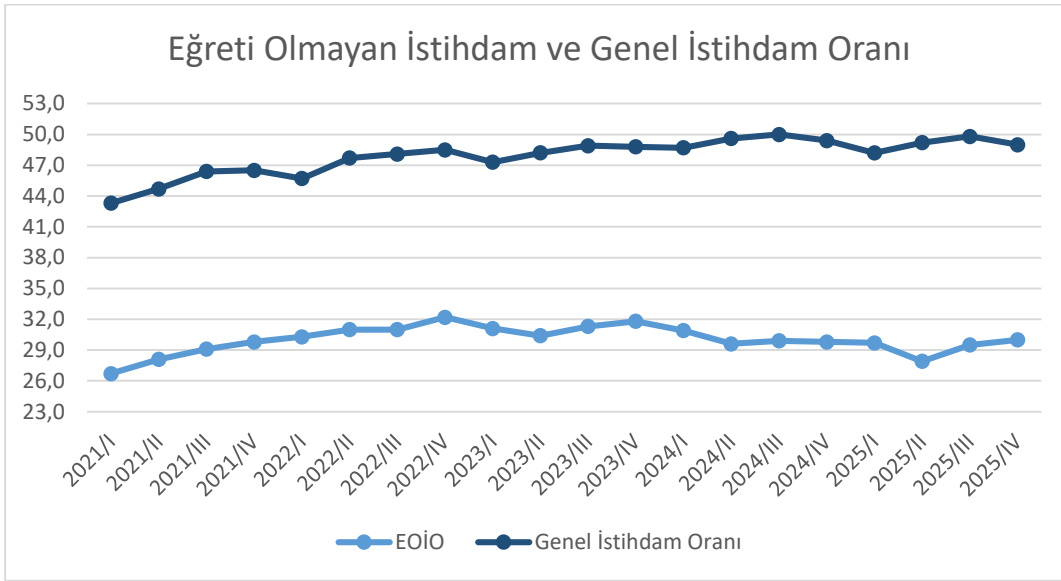
Şubat 2026’da açıklanan 2025 yılı son çeyrek verileri, EOİO’nun 2025 yılındaki seyrine dair genel bir değerlendirmeyi mümkün kıldı. Bu çerçevede, 2025 yılında 2024 yılına kıyasla “kaliteli” işlerde çalışan sayısında artış yaşansa da, oran bazında değişimin 2025 yılı 2. çeyreğindeki (ÇII) 1,8 puanlık ani düşüş dışında sınırlı kaldığı görülmektedir (Grafik 1). Nitekim EOİO yılı ÇI’deki %29,7’lik değerinin çok az üstünde, %30’da kapatmıştır. ÇII’deki keskin düşüşe rağmen ilk çeyrek ile son çeyrek değerleri arasındaki yakınlık, istihdam oranının (İO) 2025 yılı boyunca %49,5±0,1 bandında sergilediği sınırlı değişim ve yatay seyirle uyumludur.

Bu rakamlar ışığında, 2025 yılının %29,3’lük bir yıllık EOİO ortalaması ile tamamlandığı görülmektedir. 2025 yılı son çeyreği itibarıyla EOİO, 2024 yılının aynı dönemine göre 0,2 puanlık sınırlı bir artış göstermiştir. Bu oran halen çalışma çağındaki yaklaşık *her üç kişiden sadece birinin* sosyal güvenlik kapsamında, tam zamanlı olarak ve tarım dışı bir sektörde istihdam edildiğini; bir başka deyişle nispeten kaliteli ve güvenceli bir işte çalıştığına işaret etmektedir.

³ Eğreti olmayan istihdam = Toplam istihdam – Tarım sektöründe istihdam edilenler – Kayıt dışı çalışanlar – Zamana bağlı eksik istihdam.

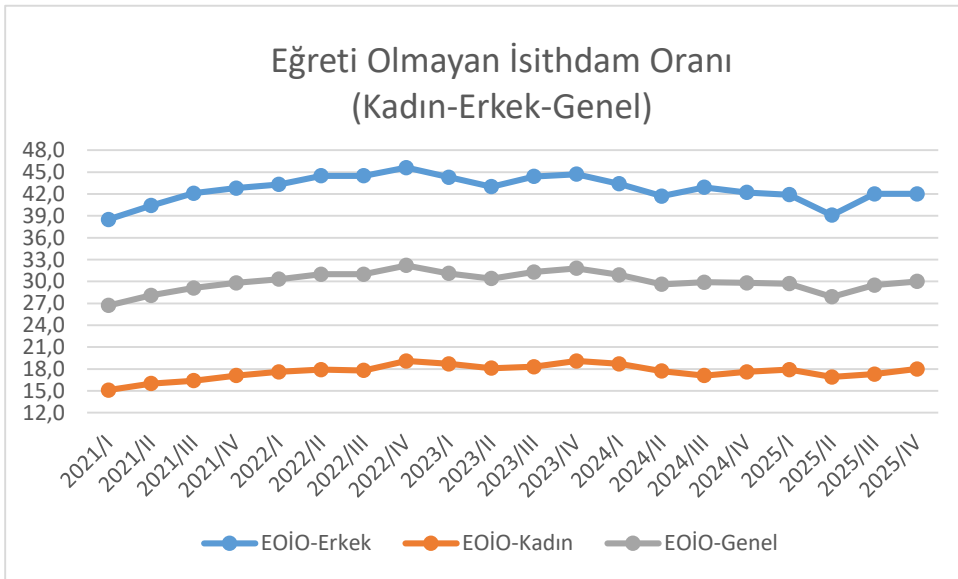
⁴ İstihdam oranının (İO) “İO = İstihdam/ 15+ yaş kurumsal olmayan nüfus” tanımına göre hesaplanmasından hareketle, Eğreti Olmayan İstihdam Oranını (EOİO) buna paralel “Eğreti olmayan istihdam oranı = Eğreti olmayan istihdam/ 15+ yaş kurumsal olmayan nüfus” tanımını kullanarak hesaplıyoruz.

Grafik 1: EOİÖ & Genel İstihdam Oranı

Kaynak: TÜİK ve SPM Hesaplamaları.

Grafik 2: Eğreti Olmayan İstihdam Oranı (Kadın-Erkek-Genel)

Kaynak: TÜİK ve SPM Hesaplamaları.

³ Eğreti olmayan istihdam = Toplam istihdam – Tarım sektöründe istihdam edilenler – Kayıt dışı çalışanlar – Zamana bağlı eksik istihdam.

⁴ İstihdam oranının (İÖ) "İÖ = İstihdam/ 15+ yaş kurumsal olmayan nüfus" tanımına göre hesaplanmasından hareketle, Eğreti Olmayan İstihdam Oranını (EOİÖ) buna paralel "Eğreti olmayan istihdam oranı = Eğreti olmayan istihdam/ 15+ yaş kurumsal olmayan nüfus" tanımını kullanarak hesaplıyoruz.

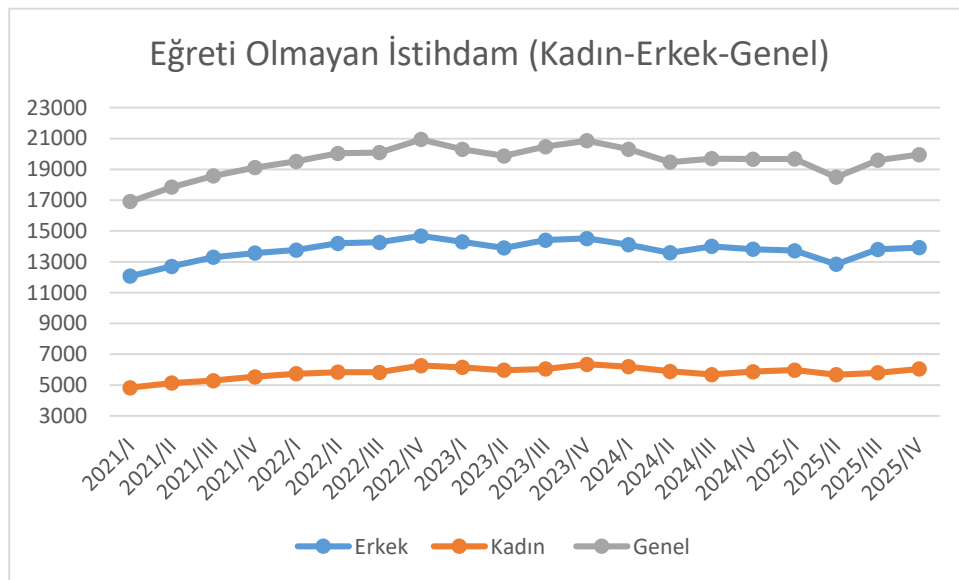
2025 yılı verileri, istihdamın kalitesindeki cinsiyet uçurumunun derinliğini koruduğunu göstermektedir (Grafik 2). 2024 yılsonunda %42,2 olan erkek EOİO değeri, 2025 yılsonu itibarıyla %42 seviyesine inmiştir. 2024 yılının son çeyreğinde %17,6 olan kadın EOİO, 2025 yılsonunda %18,0 olarak gerçekleşmiştir. Kadınlarda eğreti olmayan istihdam oranı bir önceki yıla göre sadece 0,4 puan artış kaydedebilmiştir. Bu durum, çalışma çağındaki kadınların %80'inden fazlasının halen nitelikli veya güvenceli işlerin dışında kaldığını teyit etmektedir.

Eğreti Olmayan İstihdamın Seyri

Diğer yandan, eğreti olmayan istihdamın seyrine bakıldığında olursak 2025 yılı sonunda 19 milyon 959 bin kişinin "kaliteli" işlerde çalıştığı görülmektedir. Cinsiyet kırılımında eğreti olmayan istihdama bakıldığında ise erkeklerde "kaliteli" işlerde çalışan sayısı bir yıl içinde yaklaşık 110 bin kişi artarak 13 milyon 925 bine ulaşırken, 2025 sonunda "kaliteli" işlerde çalışan kadın sayısının yalnızca 6 milyon 50 bin kişi olduğu görülmektedir.

2025 yılı, eğreti olmayan istihdamın oran bazında (nüfus artışıyla paralel olarak) yatay seyrettiği bir yıl olmuştur. Özellikle kadınların kaliteli istihdama katılım hızı, erkeklerin gerisinde kalmaya devam etmektedir.

Grafik 3: Eğreti Olmayan İstihdam (Kadın-Erkek-Toplam)

Kaynak: TÜİK ve SPM Hesaplamaları.

³ Eğreti olmayan istihdam = Toplam istihdam – Tarım sektöründe istihdam edilenler – Kayıt dışı çalışanlar – Zamana bağlı eksik istihdam.

⁴ İstihdam oranının (İO) "İO = İstihdam/ 15+ yaş kurumsal olmayan nüfus" tanımına göre hesaplanmasından hareketle, Eğreti Olmayan İstihdam Oranını (EOİO) buna paralel "Eğreti olmayan istihdam oranı = Eğreti olmayan istihdam/ 15+ yaş kurumsal olmayan nüfus" tanımını kullanarak hesaplıyoruz.